

تل ابیض: پاشنه آشیل نوار کردنشین سوریه

به قلم فابریس بالانش (/fa/experts/fabrys-balansh-0/)

۲۱ دسامبر ۲۰۱۸

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/tal-abyad-achilles-heel-syrian-kurdish-belt

العربية (/ar/policy-analysis/tl-abyd-nqtt-df-alhzam-alkrdy-alswry/)

درباره نویسنده

فابریس بالانش (/fa/experts/fabrys-balansh-0/)

فابریس بالانش استادیار و مدیر امور پژوهشی در دانشگاه لیون ۲ است

تحلیل کوتاه

ترکیب قومی این ناحیه و مهاجرت‌های زمان جنگ این منطقه را به ضعیف‌ترین نقطه نظام دفاعی یگان‌های مدافع خلق و بهترین گزینه ورود نیروهای نظامی ترکیه و نیروهای نیابتی آن تبدیل کرده است

بنا به گزارش‌ها آنکارا آماده حمله گسترده‌ای (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/as-washington-prepares-to-withdraw-from-syria-turkey-is-set-to-invade>) در شمال شرق سوریه است و ناحیه مرزی تل ابیض ممکن است هدف اصلی این حمله باشد. تل ابیض برای ارتش ترکیه هدفی آسان است. در تل ابیض حضور آمریکا ضعیف‌تر از کوبانی است و از قرار آماده خروج فوری است. اکثر مردم این منطقه که عرب اند مخالف یگان‌های مدافع خلق هستند که با حمایت آمریکا اکنون کنترل منطقه را در دست دارند. همچنین بر خلاف منطقه منبج و دیگر نواحی غربی خطر روبروایی با ارتش سوریه و رقابت بر سر کنترل تل ابیض به این زودی‌ها وجود ندارد.

اگر نیروهای ترک موفق به تصرف این منطقه شوند مسیری مستقیم برای پیشروی به سوی عین عیسی به دست خواهند آورد. اشغال عین عیسی به آنان امکان خواهد داد که قلمرو تحت کنترل کردها را دوتکه کنند: ناحیه کوبانی و منبج در غرب و مناطق قامیشلی و حسکه در شرق. این حمله احتمالاً پیش‌قراول یورش بزرگتر در سراسر شمال شرق سوریه است و کردها در آن نبرد تنها خواهند بود. با توجه به واقعیت‌های قومی و روند امور در زمان جنگ شبه‌نظامیان عرب حاضر در ائتلاف نیروهای دفاعی سوریه - که تحت رهبری یگان‌های مدافع خلق اداره می‌شود - بی‌تردید تمایلی برای کمک به کردها به منظور متوقف کردن ارتش ترکیه و نیروهای نیابتی آن در منطقه نخواهند داشت. برعکس آنها حتی ممکن است از این فرصت برای جدایی از یگان‌های مدافع خلق و پایان دادن به تسلط ناپایدار آنها بر مناطق عمدتاً عرب‌نشین استفاده کنند.

بی‌چاشدگی قومی و سکونت

تل ابیض را فرانسوی‌ها در سال ۱۹۶۰ به منظور کنترل مرز ترکیه بنیان گذاشتند و ساکنان اولیه آن ارمنی‌هایی بودند که از خشونت‌های ترکیه به آنجا گریخته بودند. اعضای قبیله البقاره که اصالتاً اهل دیرالزور بودند نخستین ساکنان عرب این شهر محسوب می‌شوند زیرا در زمره نیروهای ارتش فرانسه در شام به آنجا آمده بودند و سپس تصمیم گرفتند که بمانند پس از جنگ جهانی دوم و به دنبال

پیشرفت‌های مربوط به سیستم آبیاری شمار ساکنان در نواحی اطراف افزایش یافت و کشت گندم و پنبه به منبع اصلی فعالیت‌های اقتصادی بدل شد. قاچاق در مرز ترکیه نیز به صورت یک فعالیت پرسود درآمد.

امروزه چندین قبیله مختلف در شهر تل ابیض زندگی می‌کنند که هر یک محله خاص خود را دارند. اقلیت کرد نیز محله ویژه خود را در بخش غربی شهر دارد. بین کردها و اعراب به‌ندرت ازدواجی صورت می‌گیرد و این دو جامعه سالیان دراز جدا از هم زندگی کرده‌اند و در جنگ کنونی شکاف بین آنان بیشتر شده است.

منطقه تل ابیض به لحاظ اداری دیگر جزء استان رقه و تحت حاکمیت دولت سوریه به حساب نمی‌آید بلکه بخشی از کانتون کردی کوبانی است. هرچند پیشینه جمعیت تل ابیض عرب است بر خلاف سایر مناطق عمدتاً عرب‌نشین آزادشده به دست نیروهای کُرد - نظیر رقه منبج و دیرالزور - آنها هیچ شورای مدنی ندارند که نمایندگی‌شان را برعهده داشته باشد. هدف یگان‌های مدافع خلق ادغام کامل تل ابیض در قلمرو کُرد است که این گروه هنوز آن را یک نوار خودمختار در بخش اعظم مرز شمالی می‌بیند.

در اکتبر ۲۰۱۵ سازمان عفو بین‌الملل یگان‌های مدافع خلق را به عملیات پاکسازی قومی علیه اعراب متهم کرد چرا که بنا به گزارش‌ها شماری روستا خالی از سکنه شده بود. مقامات کُرد در پاسخ گفتند که ساکنان این روستاها حامی دولت اسلامی (داعش) بودند و پس از شکست و خروج نیروهای داعش از منطقه از ترس مجازات گریخته‌اند. صرف نظر از صحت و سقم این ادعا در مورد این روستاهای خاص شمار زیادی از اعرابی که از داعش پشتیبانی کرده بودند در واقع به همین دلیل از تل ابیض گریختند.

برای دیدن نسخه دارای کیفیت بالاتر روی نقشه کلیک کنید: تقسیمات قومی در شمال سوریه

به‌علاوه برخی اعراب ساکن در حوزه کنترل یگان‌های مدافع خلق از تلاش برای کردی‌سازی شکایت داشته‌اند از جمله مصادره املاک و نیز برنامه‌های درسی انحصارگرایانه در مدارس. روابط بین کردها و اعراب از سال ۲۰۱۲ به دلیل عملکرد سوء در هر دو طرف از جمله اخراج کردها در هنگام به قدرت رسیدن داعش در سال ۲۰۱۴ تیره شده است.

سرشماری اقلیت کُرد

در سال ۲۰۱۱ شهر تل ابیض دارای ۲۰۰۰۰ نفر جمعیت ساکن بود و کل منطقه ۱۲۰۰۰۰ نفر جمعیت داشت یعنی تراکم کمتر از ۱۰ نفر در هر کیلومتر مربع. بیشتر این جمعیت در مرز متمرکز شده بود یعنی جایی که بارش باران کشاورزی را ممکن می‌ساخت. هم جمعیت شهر و هم مناطق روستایی حدوداً ۷۰ درصد عرب ۲۵ درصد کرد ۵ درصد ترکمن و شماری ارمنی تشکیل می‌شد.

اما در زمان جنگ تغییرات قابل توجهی در ترکیب جمعیت صورت گرفت. در پی تصرف شهر از سوی داعش و به دلیل تهدیدات دیگر نیمی از ساکنان شهر را ترک کردند و شمار زیادی از بی‌جاشدگان که از رقه آمده بودند در آن ساکن شدند. تا پاییز ۲۰۱۷ جمعیت تل ابیض دو برابر شد ولی با بهبود وضع شهر ظرف یکسال پس از آزاد شدن «پایتخت» داعش در پی نبردهای سخت بیشتر بی‌جاشدگان داخلی به رقه برگشتند. هرچند جمعیت عرب تل ابیض هنوز بیشتر از زمان قبل از جنگ است ولی شرایط اقتصادی منطقه چندان جالب نیست و یگان‌های مدافع خلق با تحمیل سیاست‌های سربازگیری سخت‌تر در مقایسه با دیگر مناطق اعراب را از اقامت دلسرد می‌کند.

مخالفت اکثر قبیله‌های عرب با یگان‌های مدافع خلق

کردها دیگر چندان توجهی به ساختار قبیله‌ای سنتی ندارند ولی سیستم قبیله‌ای هنوز بر جامعه عرب تل ابیض حاکم است. رهبران قبیله‌های عرب که از دیرباز تحت حمایت رژیم بعث سوریه بوده‌اند کماکان جایگاه برتر خویش و نیز توان خود برای بسیج سیاسی را حفظ کرده‌اند. قبیله اصلی در منطقه تل ابیض "جیس" است که به سه عشیره قدرتمند تقسیم می‌شود: بوعساف که به یگان‌های مدافع خلق نزدیک است و الجمیله و بوجراده که به شدت مخالف این یگان‌ها هستند. قبایل محلی کم‌اهمیت‌تر عبارتند از النعیم الهنادی البقاره و العنزّه دو مجتمع ترکمنی به نام‌های السلوک و حمام الترکمان نیز دارای ساختار قبیله‌ای هستند.

نقشه پراکندگی قبایل در منطقه تل ابیض

جیس قبیله‌ای جنگجو و دارای ارتباطات قوی با ترکیه است و سابقه درگیری با کُردهای کوبانی دارد که زمین‌های کشاورزی آنها در مجاورت هم است. قبل از جنگ این قبیله به رژیم اسد نزدیک بود. هنگامی که نیروهای دولتی در جولای ۲۰۱۲ عقب‌نشینی کردند این قبیله سعی کرد در نقش ارباب منطقه عمل کند. پس از دوره‌های آشوب و سربرآوردن شورشیان یگان‌های مدافع خلق شهر تل ابیض را در مارس ۲۰۱۳ به مدت چند روز اشغال کردند. عملی که سبب تحریک برخی از طایفه‌های جیس و قبایل عرب دیگر شد تا از جبهه‌النصره وابسته به القاعده (که در آن زمان اعضای داعش نیز در آن بودند) درخواست کمک کنند. علاوه بر بیرون راندن یگان‌های مدافع خلق از منطقه ائتلاف گروه‌های عرب کل جمعیت کُرد را بی‌جا و خانه‌هایشان را تخریب کرد.

پس از آن که داعش شرق سوریه را تصرف کرد طوایف جیس راه‌های مختلفی در پیش گرفتند: مثلا الجمیله و بوجراده از این سازمان حمایت کردند در حالی که بوعساف به تشکیل یک گروه شورشی به نام لواء الثوار الرقه (تیپ انقلابیون رقه) کمک کرد و در آزادسازی تل ابیض از دست نیروهای داعش در سال ۲۰۱۵ شرکت کرد (نام آن در آخر به جبهه ثوار الرقه تغییر یافت). اعضای قبیله‌های النعیم البقاره و العزّه هم زیر پرچم لواء صقور الرقه (تیپ شاهین‌های رقه) در این کار مشارکت کردند با این حال چندین رهبر برجسته نیروهای شبه‌نظامی قبایل در سال ۲۰۱۷ به رژیم اسد پیوستند و وفاداری آنانی که در نیروهای دموکراتیک سوریه باقی مانده‌اند مورد تردید است □

قبیله هنادی در این کشمکش‌ها تا حد زیادی بی‌طرف باقی ماند □ این بی‌طرفی جایگاه خوبی برای رفع اختلاف بین دیگر قبیله‌ها فراهم کرده است تا جایی که هم‌اکنون عیسی ابراهیم از همین قبیله به عنوان رئیس کمیته صلح تل ابیض خدمت می‌کند □ با این حال در سپتامبر گذشته در عملیات سربازگیری نیروی امنیتی گُرد موسوم به «آسایش» در یکی از قرارگاه‌های روستایی این قبیله یعنی روستای خالدیه اتفاق ناگواری افتاد □ حدود ۵۰ مرد در اعتراضات محلی دستگیر شدند و یکی از آنها در حال انتقال به تل ابیض درگذشت □ این قضیه کل قبیله را به مخالفت با یگان‌های مدافع خلق سوق داد □ گُردها بر گروه‌های ترکمن نیز اعمال خفقان می‌کنند چرا که آن‌ها حامی داعش بودند و به ترکیه نیز دلبستگی ذاتی دارند □

در حال حاضر پناهندگان عرب اهل تل ابیض مایل اند به زور سلاح و با کمک ترکیه به این منطقه برگردند □ بسیاری از آنها در اردوگاه‌های نظامی ترکیه آموزش دیده‌اند یعنی در شانلی‌اورفه و آقچاکاله آقچاکاله نزدیکترین شهر مرزی به تل ابیض است □ از این افراد جوان و آموزش‌دیده ممکن است به عنوان پیش‌قراول برای «آزادسازی» این منطقه استفاده شود به همان روش استفاده از نیروهای نیابتی که ارتش ترکیه هنگام اشغال منطقه کردنشین عفرین در شمال شرقی سوریه از آن بهره برد □ بخت موفقیت این استراتژی (و نیز اجتناب از مخالفت‌های بین‌المللی) در تل ابیض بیشتر هم هست زیرا بر خلاف عفرین که جمعیت گُردها بیشتر است در اینجا اعراب در اکثریت اند □ برای مثال طایفه سخانیه در می ۲۰۱۵ از تل ابیض گریخت و به ترکیه پناهنده شد و از آن زمان خانه‌هایشان در مصادره یگان‌های مدافع خلق بوده است □ در حال حاضر آنان در سمت ترکی مرز مرتب تظاهرات بر پا می‌کنند و خواستار خروج این یگان‌ها هستند و شبه‌نظامیان آنان آماده شرکت در هر گونه عملیات علیه این شهر □

*فابریس بلانش استادیار و مدیر پژوهش در دانشگاه لیون ۲ و مولف کتاب *فرقه‌گرایی در جنگ داخلی سوریه: یک بررسی ژئوپولیتیک* از انتشارات انستیتو واشنگتن در سال ۲۰۱۸ است □

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲ | ۱۱

Farzin Nadimi

(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

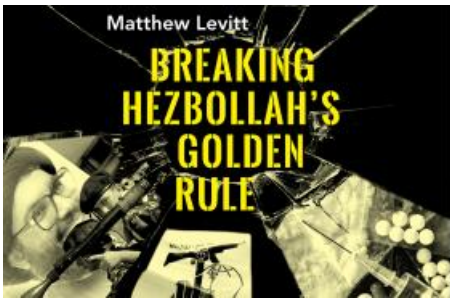
BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

۱۱ فوریه ۲۰۲۲

◆
Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

۹ فوریه ۲۰۲۲

◆
Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\)](#) نظامی و امنیتی

[\(fa/policy-analysis/rb-w-aslam-syasy/\)](#) عرب و اسلام سیاسی

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/trkyh/\)](#) ترکیه

[\(fa/policy-analysis/swryh/\)](#) سوریه